

HÅLOGALAND LAGMANNSRETT

gjør vitterlig:

År 1992 den 1. juni ble rett holdt i Hammerfest, Finnmark lagsogn.

Rettens formann: lagdommer Kjell H. Jakobsen

Fagdommer: lagdommer Dag Nafstad

Meddommere: 1. Murer Sverre Alexandersen, 9610 Rypefjord
2. Ktr. flm. Karin Nilsen, 9500 Alta
3. Avd. leder Gudleif Kristiansen, 9690
Havøysund

Protokollfører: Herdis Kaspersen

Sak nr 240-247/91 M:

Den offentlige påtalemyndighet
mot

1. Anders Johan A. Buljo, f. 121249, 9520 Kautokeino
2. Johan Anders I. Buljo, f. 210224, 9520 Kautokeino
3. Josef Iver J.A. Buljo, f. 220755, 9520 Kautokeino
4. Aslak Aslaksen Sara, f. 040442, 9528 Mieronjavrrre
5. Josef Iversen Sara, f. 280627, 9733 Suosjavrrre
6. Mikkel Josef A. Sara, f. 021039, 9520 Kautokeino
7. Iver Josefsen Sara, f. 080158, 9733 Suosjavrrre
8. Marit Ravna J. Sara, f. 201156, 9733 Suosjavrrre

Til stede: Aktor: Politiadj. Hans Tore Høviskeland, forsvarer:
advokat Geir Haugen, tolk: Klemet Hermansen, sakkyndig: Hans
Prestbakmo.

De tiltalte var møtt.

År 1992 den 2. juni ble rett satt på ny med de samme til stede.

År 1992 den 3. juni ble rett satt på ny med de samme til stede.

År 1992 den 4. juni ble rett satt på ny for domsavsigelse.

Det ble avsagt slik

d o m :

Tiltalte nr 1 Anders Johan A. Buljo, født 12. desember 1949, 9520 Kautokeino. Han er reineier. Han er ugift og har ingen forsørgelsesbyrde. Hans nettoinntekt i 1991 var kr 35.000,- og netto formue kr 409.000,-.

Tiltalte nr 2 Johan Anders I. Buljo, født 21. februar 1924, 9520 Kautokeino. Han var reineier i 1988 og, er nå pensjonist. Han er gift, men har ingen ytterligere forsørgelsesbyrde. Hans nettoinntekt i 1991 var kr 38.500,- og netto formue kr 110.000,-.

Tiltalte nr 3 Josef Ivar J. A. Buljo, født 22.juli 1955, 9520 Kautokeino. Han er reineier. Han er ugift og har ingen forsørgelsesbyrde. Hans nettoinntekt i 1991 var kr 19.300,- og netto formue kr 132.000,-.

Tiltalte nr 4 Aslak Aslaksen Sara, født 4.april 1942, 9528 Mieronjavrrre. Han er reineier. Han er ugift og har ingen forsørgelsesbyrde. Hans nettoinntekt i 1991 var kr 27.100,- og netto formue kr 306.000,-.

Tiltalte nr 5 Josef Iversen Sara, født 28. juni 1927, 9733 Suosjavrrre. Han er reineier. Han er gift, men har ingen ytterligere forsørgelsesbyrde. Hans nettoinntekt i 1991 var kr 13.300,- og netto formue kr 139.000,-.

Tiltalte nr 6 Mikkjel Josef A. Sara, født 2. oktober 1939, 9520 Kautokeino. Han er reineier. Han er gift og forsørger 4 barn. Hans nettoinntekt i 1991 var kr 43.400,- og netto formue kr 415.000,-.

Tiltalte nr 7 Iver Josefsen Sara, født 8. januar 1958, 9733 Sousjavrrre. Han er reineier. Han er ugift, men har bidrag-splikt for 2 barn. Hans nettoinntekt i 1991 var kr 59.600,- og netto formue kr 634.000,-.

Tiltalte nr 8 Marit Ravna J. Sara, født 20. november 1956, 9733 Sousjavrrre. Hun er reineier. Hun er ugift og forsørger 4 barn. Hennes nettoinntekt i 1991 var kr 16.900,- og netto formue kr 92.000,-.

Statsadvokatene i Troms og Finnmark har den 11. juni 1991 satt de under tiltale ved Hålogaland lagmannsrett, Finnmark lagsogn til fellelse etter:

"Reindrifftsloven av 9. juni 1978 § 34, jf § 20, 1. ledd
hvorefter enhver reineier plikter å sørge for at hans rein til enhver tid bevoktes på en skikkelig måte og har forsvarlig tamhetsgrad.

Grunnlag:

Ved at han/hun i perioden juni - september 1988 i reinbeitedistrikt 20 - Kvaløy ikke holdt sine reinsdyr under forsvarlig bevoktning og med den følge at reinsdyrene har forvoldt betydelige skader i Hammerfest kommunes parkanlegg og i private hager i Hammerfest og Rypefjord.

De tiltalte erkjente seg ikke skyldig.

Det nevnes innledningsvis at Vestfinnmark politikammer utferdiget forelegg 24. februar 1989 med likelydende forelegg mot de tiltalte for det saksforhold som er nevnt i tiltalebeslutningen ovenfor. De tiltalte nektet å vedta forelegget, og saken ble først pådømt av Hammerfest herredsrett ved dom av 4. juli 1989. De tiltalte ble da frifunnet. Dommen ble påanket

til Høyesterett som i kjennelse av 12. januar 1990 opphevet herredsrettens frifinnende dom med hovedforhandling.

De tiltalte ble ved Hammerfest herredsretts dom av 27. august 1990 dømt for overnevnte forhold. De har ved Høyesteretts kjøremålsutvalgs beslutning av 1. februar 1991 fått samtykke i fornyet behandling.

De tiltalte er reineiere med sommerbeite i reinbeitedistrikt nr 20, som består av Kvaløya i Vest Finnmark. Distriktet er organisert i 3 siidaer hvorav de tiltalte fra Buljo-familien hadde 3 driftsenheter, og de tiltalte fra Sara-familien består av 2 siidaer fordelt med henholdsvis 2 og 4 driftsenheter. Reinen går under sommerbeite på Kvaløya sammenblandet, og den beiter spredt over hele øya. Beitetiden på Kvaløya er fra 1 mai til 30. september. Reineierne har sine vinterbeiter i Kautokeino reinsogn og ved telling 1. april 1988 hadde de en samlet reinflokk på 2.920.

Det legges til grunn at de tiltalte før flyttingen til sommerbeite hadde muntlig avtalt hvordan vokterpliktene under oppholdet på Kvaløya skulle fordeles, særlig da med vekt på de årvisse problemer med å holde reinen unna tettbebyggelsen i Hammerfest og Rypefjord. Man legger til grunn at de avtalte å benytte samme opplegg som tidligere år. Dette besto i at de hadde en vokterlavvo på Rypklubben, og en vokterlavvo i Fuglenesdalen. De avtalte felles vokterplikt for samtlige rein, og de enkeltes rein var som nevnt sammenblandet. Alle hadde med andre ord ansvar for alle rein. Videre fikk de i 1988 installert telefon til tiltalte nr 2's sommerbolig på Alnes. Til sammen hadde reineierne 7 biler disponibel, og patruljeringen i tettstedene Rypefjord og Hammerfest skulle i hovedsak skje med bil og med utgangspunkt i to vokterlavvoene. De skulle skifte på vokterpliktene fra de to lavvoene med perioder på 3-4 døgn - alt etter behov og andre oppgaver. Om de nærmere detaljer i opplegget spriker de tiltaltes forklaringer noe, men det må i hvert fall legges til grunn at de etter det avtalte opplegget alltid skulle ha minst 1 person til stede hele sommeren i en av to nevnte lavvoene, men at det regelmessig ville være flere, 2-3. Den nærmere inspisering av

området foregikk ved at man under kjøreturen benyttet utsiktspunkter på Storfjellet, Salen, høyden ved Storsvingen og vegen opp til vannanlegget i Rypefjord. Fra disse utsiktspunktene får man god oversikt over såvel Hammerfest som tettstedet i Rypefjord, og med forholdsvis god mulighet til å se om rein var i ferd med å trekke inn mot bebyggelsen, samt også til å kunne oppdage rein som alt var i tettbebyggelsen. Inspeksjonsturene skulle etter opplegget kjøres til tider på døgnet hvor man erfaringsmessig visste at reinen hadde tendens til å trekke ned i boligstrøkene, og inspeksjonsruten var også lagt slik at man kjørte innom de boligområder som lå mest utsatt. Etter behov foretok man også inspeksjon til fots på steder hvor det var vanskelig å få oversikt over rein som kunne ha stukket seg bort i hager. Disse inspeksjonsturene ble gjerne kjørt tidlig på natten og tidlig på morgenen. Inspeksjonsturer skulle også etter behov foretas på dagtid - og ellers når de fikk melding om rein som var kommet inn i tettstedene. En av de tiltalte Josef Iversen Sara, har ikke førerkort, og han foretok inspeksjoner til fots langs tettbebyggelsen når han hadde vokteroppgaver i Hammerfest/Rypefjord. For så vidt gjelder tiltalte nr 8, Marit Ravna J. Sara, var hun kjent med dette opplegget, men hun ble ikke med til Kvaløya dette året. Etter avtale med sin far og bror, tiltalte nr 5 og 7, skulle disse ivareta hennes vokterplikter denne sommeren.

FORSVARER

VIKTIG

Når det gjelder området for vokterplikten, har det fra forsvareren prinsipalt vært fremholdt at reieneierne ikke har vokterplikt i utbyggingsområdene i Fuglenesdalen, Baksalen og kirkegårdsområdet i Indrefjorddalen i Rypefjord. Det dreier seg her om områder innen reinbeitedistriktet som Hammerfest og Sørøysund kommune hadde regulert uten at reieneierne fikk anledning til å avgi uttalelse i forbindelse med utarbeidelse av reguleringsplanen. I og med at kommunene har neglisjert sine plikten forsåvidt, ble også de senere utbygginger foretatt på en for reindriften meget uhøvelig måte. Det dreier seg om utbygginger som foruten å beskjære viktig beiteland for okserein, også avskjærer trekkveier med den følge at en effektiv bevoktning er blitt umuliggjort. Når kommunene på denne måten okkuperer områder som er vesentlig for reindriften uten at vanlige planleggingsprosedyrer følges, og uten at det

foretas ekspropriasjon av reindrifftsretten i området, kan dette ikke medføre at reineierne i det samme området skal kunne pålegges en straffbelagt vokterplikt.

N!
B!
0

Lagmannsretten er ikke enig i at reineierne ikke har vokterplikt i disse områdene. Selv om de to kommunene - slik som hevdet av forsvarer - ikke skulle ha fulgt vanlig saksbehandling med hensyn til å innhente uttalelse fra reinbeitedistriktet som et ledd i reguleringsarbeidet for de nevnte områdene, dreier det seg om områder hvor det i årene før 1988 var utarbeidet stadfestede reguleringsplaner. En slik saksbehandlingsfeil som nevnt, har ikke til følge at reguleringsplanen i forhold til berørte reineiere må anses som en nullitet. Etterhvert som områdene ble utbygget i samsvar med reguleringsplanen vil reineierne plikte å holde reinen utenfor de bebygde områder. Reindrifftsretten har erstatningsrettslig beskyttelse mot slike inngrep, og reineierne har da også fått pådømt sine erstatningskrav. I forhold til vokterplikten etter reindrifftslovens 20 1 ledd, jf § 34 må disse områdene bli å bedømme som eldre tettbebyggelse og ligger dermed utenfor de områder hvor reinen lovlig kan beite. Det tilføyes i denne forbindelse at det i Fuglenesdalen er nokså store ubebygde arealer mellom flyplassområdet og de til nå bebygde boligfelt. Det er på det rene at reinen sommeren 1988 også beitet i dette området, men denne beitingen har ikke påført noen skade og inngår ikke i den faktiske gjerningsbeskrivelse i tiltalebeslutningen.

Lagmannsretten finner bevist at de tiltalte ikke har overholdt sin vokterplikt i Hammerfest til tid og sted som beskrevet i tiltalebeslutningen. Ved bedømmelse av vokterplikten er det lagt til grunn at det på Kvaløya i en rekke år før 1988 har skjedd en overbelastning av beiten idet reineierne har holdt på sommerbeite en betydelig større flokk enn det øya gir beitegrunnlag for. Det vises for så vidt til de talloppgaver som er gitt om distriktets samlede reintall fra 1968 til 1988 og at antallet i årene 1983-87 var i underkant av 3.000 rein. Det høyeste fastsatte reintall var på 2.000 dyr. Dette er forøvrig senere redusert til 1.600 dyr.

Som fremhevet av den sakkyndige må den stadig tiltagende tendens til at oksererein enkeltvis eller i flokker opp til 30 dyr har trukket inn i hager og parker, ses i sammenheng med overbeskatningen av beitenene utenfor tettsteder. Påbudet i lovens § 20 første ledd om vokterplikten må dermed avpasses mot det særlige beitepress mot grøntarealer i og omkring tettstedene som dermed reieneierne ved sin egen drift har frembrakt. Lagmannsretten er på den andre siden enig med reieneierne i at utbyggingene, slik disse har skjedd i Fuglenesdalen, Baksalen og i Rypefjord også har bidratt til denne utviklingen. Det er således helt klart at situasjonen i 1988 var slik at forekomst av rein i tettstedene i seg selv ikke uten videre kan settes i forbindelse med brudd på vokterplikten. Slik utbyggingene i tettstedene har skjedd, har dette forstyrret naturlige trekkveier for beitende rein, og tildels ført til at reien ledes inn i deler av tettbebyggelsen.

Som fremhevet i rettspraksis må imidlertid vokterplikten ses i sammenheng med plikten etter § 24 første ledd om omgående å sørge for at rein fjernes fra områder hvor den ikke har lovlig adgang til beite. Etter bevisførselen er det helt klart at distriktes rein ved en rekke anledninger, og i flokker på opptil 20-25 dyr har oppholdt seg ulovlig i hager og parkanlegg i Hammerfest, samt hager i Rypefjord over såvidt lange tidsrom at dette ikke er forenlig med vokterplikten etter lovens § 20 første ledd. Det har således skjedd at beitende dyr i slike flokker har oppholdt seg i parkanlegg i Molla og ved Rica hotell nesten daglig i ca 1 uke, dog slik at de hovedsaklig har oppsøkt disse steder natterstid og oppholdt seg på stedet i mange timer av gangen. Dette viser helt klart at reieneierne ikke kan ha fulgt de inspeksjonsrutiner som de selv hevder at de ble enige om våren 1988. Begge steder var av reieneierne kjent som vanlige oppholdsted for reien når den trakk inn i tettbebyggelsen. Det er også gjennom vitneprov og bildemateriell bevist at mindre flokker på 4-7 dyr kunne oppholde seg i timevis sentralt i Hammerfest både på natten og om dagen uten at reieneierne kom til stede og tok hånd om dyrene. Nann Østmo som bor i Rypefjord, har også som vitne forklart om slike stadige besøk av reinsdyr i sin hage både på natterstid og dagtid. Hennes eiendom er klart synlig fra

hovedveien, og det forhold at Østmo denne sommeren ikke så at noen av reineierne drev dyr ut av hennes hage, kan heller ikke oppfattes på annen måte enn at bevoktningen av rein i dette området har sviktet vesentlig både i forhold til det opplegget som reineierne hadde, og i forhold til deres plikter etter § 20 første ledd. I denne forbindelse vises det særlig til at reineierne var klar over at boligene i dette strøket var særlig utsatt for trekk av beitende dyr. Som nevnt ligger Østmos eiendom nært opp til hovedvei med tilsvarende enkel mulighet for reineierne både til å oppdage rein og til å drive den ut av området.

Lagmannsretten viser også til at kontakten mellom politi og reineiere i vesentlig grad har sviktet. Politiet hadde i alt 90 ganger denne sommeren prøvd å formidle klager fra publikum, men lyktes kun å få formidlet beskjed i 48 tilfeller. I de tilfeller hvor det lyktes politiet komme i kontakt med reineierne, var dette ofte etter en rekke forsøk ved oppringing til det oppgitte telefonnummer. Andre ganger fikk politiet kontakt ved å oppsøke de ovennevnte vokterlavvoene. Kona til Johan Anders Buljo, Anna Maria Buljo, har som vitne forklart at det var hun som i det vesentlige oppholdt seg på sommerboligen og som derfor mottok telefonbeskjeder fra politiet. Hun har imidlertid ikke førerkort, og dersom hun var alene hjemme, måtte hun ta seg frem til de nevnte vokterlavvoene ca 20-30 km fra bopel ved å haike med tilfeldig passerende biler. Det kunne således ta flere timer før beskjed kom frem til de reineiere som skulle jage rein ut av tettsteder.

Slik forholdene er i Hammerfest og Rypefjord, vil slike rutiner med hensyn til varsling av rein i tettsteder ikke tilfredsstille kravene til vokterplikt i lovens § 20 første ledd. Det vises i den forbindelse til at tettstedene ligger i den delen av Kvaløya hvor oksereinen har sitt beiteområde. Okseren er langt mindre sky for befolkning enn simler, og den vil derfor langt lettere tiltrekkes av grøntarealer i tettbygd strøk, hva enten dette er hager, parkanlegg eller kirkegårder. Denne tendensen var som påpekt av den sakkyndige, forsterket av de vanskelige beiteforholdene ellers. Disse forholdene har reineierne vært helt klar over, og de har også vært klar over

at reinen er i stadig bevegelse, og at det dermed var vesentlig for opprettholdelsen av vokterplikten at de kunne komme hurtig til stede ved melding om beitende rein i tettsted. At reieneierne ikke hadde mobiltelefon i lavvo eller i bil som de benyttet til inspeksjonsturene, kan i denne sammenheng ikke være unnskyldelig. Det bemerkes i denne forbindelse at reieneierne alltid hadde den mulighet at de kunne kjøre innom politivakta i Hammerfest for å undersøke om det var kommet klager. Heller ikke dette ble gjort i 1988. Det bemerkes at politistasjonen er sentralt plassert i Hammerfest, og at det ved de inspeksjonsturer som reieneierne foretok, ville være naturlig å legge ruten forbi politistasjonen. Dette fordi reieneierne visste at reinen hadde en tendens til å trekke ned mot Ricaparken som ligger mellom hotell Rica og politistasjonen.

Lagmannsretten må etter dette konstatere både at det opplegg for bevoktningen som reieneierne hadde avtalt våren 1988 ikke var tilstrekkelig til å overholde vokterplikten i det aktuelle område, og at opplegget dessuten til tider må ha vært vesentlig dårligere gjennomført enn det de hadde avtalt. Ut fra vitneprov i saken, de mange klagene som innkom til politiet og det betydelige antall skader som etterhvert ble registrert, må det videre nokså tidlig i beitesesongen ha stått klart for reieneierne at opplegget for bevoktningen av rein i dette området måtte effektiviseres, og da særlig med tanke på å bedre kommunikasjon mellom politi og de reieneiere som til enhver tid hadde ansvaret for bevoktningen av tettstedene.

Ut fra de erfaringene som reieneierne hadde høstet de tidligere år, både med hensyn til beiteforholdene og oksereinens tiltrekning til grøntarealer i tettstedene, må reieneierne bebreides som uaktsomme både med hensyn til manglene i det avtalte opplegg for bevoktningen (mangelfulle varslingsrutiner) og den mangelfulle gjennomføringen av opplegget. Etter som plagene vedvarte utover sommeren 1988, må det også antas at de tiltalte nr 1-7 i perioder har overtrådt sine vokterplikter på en måte som grenser til det forsettlige.

Når det gjelder tiltalte nr 8 Marit Ravna J. Sara, har hun forklart at hun kjente til alle vanskelighetene ved å holde

reinen unna tettstedene, og hun kjente til hvordan bevoktningen var avtalt gjennomført. Hun holdt seg også utover sommeren orientert om situasjonen, og lagmannsretten må dermed ut fra hennes egen forklaring legge til grunn at også de subjektive vilkårene for straffellelse er til stede i forhold til henne. Som nevnt ovenfor gikk hennes rein sammenblandet med de øvrige reieneiernes dyr, og hun må for så vidt etter omstendighetene bebreides for at hun inngikk på et vokteropplegg som ikke tilfredsstilte lovens krav, og at hun utover sommeren 1988 ikke i likhet med de øvrige reieneierne gjorde noe som effektivt kunne bedre bevoktningen.

Det er mulig at reieneierne har oppfattet sine vokterplikter etter § 20 første ledd som mindre streng enn det som følger av rettspraksis, men dette er i tilfelle en rettsvillfarelse som ikke kan lede til frifinnelse.

Ved straffeutmålingen er det lagt i skjerpende retning vekt på det betydelig antall skader som ble påført tettstedene Hammerfest og Rypefjord. Det er i alt innlevert 65 anmeldelser med skadetakster til politiet. Takstene er samlet på ca kr 163.000,-. I tillegg er det på rene at en rekke grunneiere ikke har taksert eller anmeldt skader på sine eiendommer. Riktignok vil som nevnt, ikke enhver skade forårsaket av rein i et slikt område som her uten videre måtte tilskrives overtredelse av vokterplikten etter lovens § 20 første ledd. 6 av reieneierne er tidligere bøtelagt for ulovlig reinbeiting. Det vises for så vidt til dom av Hammerfest herredsrett av 10. juni 1980. Også i det tilfellet gjaldt det brudd på vokterplikt i forhold til tettstedene Hammerfest og Rypefjord, men disse forholdene ble pådømt etter reindriftsloven av 1933.

I formildende retning tas det hensyn til at det nå er gått henimot 4 år siden forgåelsen uten at det kan lastes de tiltalte. Ut fra de tiltaltes inntekts- og formuesforhold og forholdene forøvrig finnes straffen passende å kunne utmåles til en bot på kr 5.000,- på hver av de tiltalte fra nr 1-7. For tiltalte nr 8, Marit Ravna J. Sara, utmåles straffen til en bot av kr 3.000,- idet det særlig vises til at hennes uaktsomhet har vært mindre grov enn for de øvrige tiltalte.

For samtlige tiltalte utmåles det en subsidiær fengselstraff på 14 - fjorten - dager for det tilfelle at boten ikke blir betalt.

De tiltalte må videre erstatte det offentlig sakens omkostninger med kr 8.000,- fordelt med kr 1.000,- på hver av de tiltalte.

Dommen er enstemmig.

D o m s s l u t n i n g :

1. Anders Johan A. Buljo, f. 121249
Johan Anders I. Buljo, f. 210224
Josef Ivar J. A. Buljo, f. 220755
Aslak Aslaksen Sara, f. 040442
Josef Iversen Sara, f. 280627
Mikkel Josef A. Sara, f. 021039
Iver Josefsen Sara, f. 080158
dømmes for overtredelse av reindrifftsloven av 9. juni 1978 § 34 jfr § 20 første ledd, hver til en bot på kr 5.000,- - kronerfemtusen - subsidiært 14 - fjorten - dagers fengsel.
2. Marit Ravna J. Sara, f. 201156 dømmes for overtredelse av reindrifftsloven av 9. juni 1978 § 34 jf § 20 første ledd, til en bot av kr 3.000,- kronertretusen - subsidiært 14 - fjorten - dagers fengsel.

3. De tiltalte dømmes videre hver til å erstatte det offentlige sakens omkostninger med kr 1.000,- -kronerettusen.

Retten hevet.

Kjell H. Jakobsen
rettens formann

Dag Nafstad

Karin Nilsen

Sverre Alexandersen

Rett avskrift
Hålogaland lagmannsrett

Gudleif Kristiansen

H. Kaspersen
Herdis Kaspersen
protokollfører